

Ministerie van Infrastructuur
en Waterstaat

> Retouradres Postbus 20901 2500 EX Den Haag

De voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Binnenhof 4
2513 AA DEN HAAG

**Ministerie van
Infrastructuur en
Waterstaat**

Rijnstraat 8
2515 XP Den Haag
Postbus 20901
2500 EX Den Haag

T 070-456 0000
F 070-456 1111

Ons kenmerk

IENW/BSK-2019/227309

Bijlage(n)

1

Datum 8 november 2019
Betreft Voorgenomen investeringen Programmatische Aanpak
Grote Wateren

Geachte voorzitter,

De ministeries van IenW en LNV werken samen met de regionale overheden en maatschappelijke organisaties (hierna: de regio) aan toekomstbestendige grote wateren waarin hoogwaardige natuur samengaat met een krachtige economie (Programmatische Aanpak Grote Wateren; PAGW). Met de PAGW verbeteren we de ecologische waterkwaliteit en leggen we eerder verloren en ontbrekende leefgebieden aan. Daarmee realiseren we een stabiel en samenhangend ecologisch netwerk van grote wateren. We maken de Natura2000-gebieden en de overige natuurgebieden in de grote wateren robuust, zodat ze beter externe milieudrukken, zoals stikstofdepositie kunnen opvangen. Zo voorkomen we achteruitgang van de waterkwaliteit en natuur; wat verplicht is vanuit de Vogel- en Habitatrichtlijn (Natura2000) en de Kaderrichtlijn Water. Door de kwaliteit van de leefomgeving te verbeteren, verbetert ook het vestigingsklimaat. Als de natuur en de ecologische waterkwaliteit op orde zijn, zijn de maatschappelijke opgaven uit de gebiedsagenda's beter in te passen. Denk aan verstedelijking, transport en energieopwekking.

Op basis van de ecologische urgentie van maatregelen, draagvlak in de regio, cofinanciering, eventuele risico's bij de uitvoering en kansen voor verbreden van de maatregelen - zodat ze bijdragen aan bredere sociaal-maatschappelijk doelen - zijn maatregelen geselecteerd waarin we vanuit de PAGW willen investeren. Met deze brief informeren wij uw Kamer over onze financiële reserveringen voor maatregelen voor de tweede tranche PAGW tot en met 2032.

In de eerste tranche voor de PAGW is voor € 95 mln. geïnvesteerd (Kamerstuk 27625, nr. 422). Hiervan is € 75 mln. beschikbaar gesteld voor het project Getij Grevelingen en € 16 mln. voor het Waddengebied voor een project slibsedimentatie Eems-Dollard, het faciliteren van de Beheerautoriteit Waddenzee en onderzoek. Daarnaast is € 4 mln. beschikbaar gesteld voor onderzoek Markermeer en programmakosten PAGW.

Tweede tranche PAGW: waar starten we mee?

In juli hebben we uw Kamer bericht over een groslijst met mogelijke maatregelen en over de afstemming met de regio (Kamerstuk 27 625, nr. 476). Het Rijk heeft voor de tweede tranche PAGW tot en met 2032 in totaal € 248 mln. gereserveerd

op de begrotingen van IenW en LNV (Kamerstuk 35 000 J, nr. 7). Wij zijn verheugd over de constructieve reacties van de regio. In alle reacties wordt de PAGW-doelstelling onderschreven en in veel gevallen stelt de regio een bijdrage in het vooruitzicht. Deze bijdragen zijn divers en betreffen cofinanciering, 'in-kind'-bijdragen, capaciteit, etc. Voor de projecten die ver genoeg ontwikkeld zijn nemen we een reservering op van de rijksmiddelen aansluitend op de MIRT¹-fase waarin het project zich bevindt. Wij reserveren uit het totale budget nu ongeveer € 200 mln. tot en met 2032 voor:

- Oostvaardersoevers
- Vergroten laag-dynamisch riviermilieu: realisatie PAGW doelen als onderdeel van HWBP-projecten 'Dijkverlegging Paddenpol' en 'Meanderende Maas'
- Ecologische waterkwaliteit Friese IJsselmeerkust
- Verzachten Randen van het Wad: realiseren van de PAGW doelen als onderdeel van HWBP-projecten Lauwersmeer-Vierhuizergat en Koehool-Lauwersmeer, waarbij gekeken wordt naar mogelijkheden van een koppeling met de watersysteemmaatregelen van het project Holwerd aan Zee.
- Binnendijkse slibsedimentatie/Groote Polder fase 1
- Noord-Hollandse Markermeerkust
- Wieringerhoek
- Meerkosten Getij Grevelingen (uit eerste tranche PAGW)
- Bijdrage duurzame visserij IJsselmeergebied
- (MIRT) Onderzoeken en (MIRT) Verkenningen

Toelichting op dit maatregelpakket en de gemaakte keuzes zijn terug te vinden in bijlage 1.

Projecten waarvoor planuitwerkingen worden gestart, moeten vanuit Rijk en regio 100% dekking van de projectkosten hebben (planuitwerking, realisatie, apparaatskosten, risicoreservering, monitoring/ evaluatie en beheer en onderhoud). Projecten waarvoor verkenningen worden gestart moeten zicht hebben op 75% dekking van de projectkosten. Tijdens de verkenningen en planuitwerkingen maken Rijk en regio afspraken over de gezamenlijke financiering voor die projecten. Dit is overeenkomstig de spelregels van het MIRT.

Met uitzondering van de projecten in het IJsselmeergebied en het project Meanderende Maas zal het grondverzet in de uitvoering leiden tot tijdelijk extra stikstofdepositie op daar te beschermen stikstofgevoelige natuur. Omwille van de vergunningverlening worden de komende jaren in de verkenningen en planuitwerkingen voor deze projecten ecologische beoordelingen gemaakt.

Tweede tranche PAGW: wat doen we nu nog niet

Voor een aantal maatregelen is om uiteenlopende redenen op dit moment geen besluit mogelijk (toelichting hierop is in bijlage 1 te vinden):

- Integraal Sedimentbeheer Westerschelde.
- Beheerautoriteit Waddenzee.
- Zandsuppletie Galgeplaat.
- Markerwadden fase 2.
- Bestrijden erosie zomer- en winterbed grote rivieren.
- Getij Volkerak-Zoommeer

¹ Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport

Daarmee resteert € 47,25 mln. van de rijksmiddelen voor PAGW tot en met 2032 en blijven deze gereserveerd voor de PAGW. Deze maatregelen zijn – gegeven het beschikbare budget en de toezeggingen voor cofinanciering - niet allemaal in de tweede tranche mogelijk. Onderzocht moet worden of deze maatregelen kunnen worden gefaseerd. Regio en rijk zullen hierover in overleg treden. Hierover is later - mogelijk al eind 2020 - besluitvorming mogelijk. Getij Volkerak-Zoommeer maakt geen onderdeel uit van de tweede tranche.

**Ministerie van
Infrastructuur en
Waterstaat**

Ons kenmerk
IENW/BSK-2019/227309

BO's MIRT 2019

Voor drie maatregelen wordt nog dit jaar een MIRT-beslissing genomen. Deze komen terug op de bestuurlijke overleggen (BO) MIRT van 20 en 21 november.

1. Voor Oostvaardersoevers wordt de Startbeslissing genomen;
2. Voor Wieringerhoek wordt de Startbeslissing genomen;
3. Voor Getij Grevelingen wordt de Voorkeuringsbeslissing genomen onder voorbehoud van sluitende financiering door alle deelnemende partijen.

Voor vier andere projecten start dit jaar de verkenning of planuitwerking en wordt bij sluitende financiering door Rijk en regio in de Bestuurlijke Overleggen MIRT van 20 en 21 november de intentie uitgesproken om met het gereserveerde budget de PAGW doelen bij de volgende HWBP-projecten te realiseren:

4. 'Dijkverlegging Paddenpol'
5. 'Meanderende Maas'
6. 'Dijkversterking Lauwersmeer-Vierhuizergat'
7. Koehool-Lauwersmeer (verzachten randen van het wad)

Vervolg

We zullen uw Kamer eind 2020 bij het MIRT-besluitvormingsmoment informeren over de overige investeringskeuzen. Toekomstbestendige grote wateren waarin hoogwaardige natuur samengaat met een krachtige economie willen we bereiken door voor 2050 alle 33 maatregelen zoals geïdentificeerd in de Verkenning Grote Wateren (2017) uit te voeren. Uiterlijk in 2024 en elke 6 jaar daarna worden de PAGW en de 33 maatregelen uit de Verkenning Grote Wateren (ex-ante) geëvalueerd op onder meer doelbereik en de effectiviteit van de gerealiseerde maatregelen. Met de investeringen in de tweede tranche wordt een deel van het totale maatregelenpakket ingevuld. Wij blijven met de regio in gesprek over het zoeken naar gezamenlijk budget en passende programmering voor de uitvoering van de overige maatregelen.

Hoogachtend,

DE MINISTER VAN INFRASTRUCTUUR EN WATERSTAAT,

drs. C. van Nieuwenhuizen Wijbenga

DE MINISTER VAN LANDBOUW, NATUUR EN VOEDSELKwaliteit,

C. J. Schouten

Bijlage 1

Ministerie van
Infrastructuur en
Waterstaat

Ons kenmerk

IENW/BSK-2019/227309

- 1. Oostvaardersoevers.** Reservering Rijksbudget van € 45 mln. uit PAGW.
Doel: Aanleg ecologische verbinding tussen Oostvaardersplassen, Lepelaarsplassen en het Markermeer is een systeemverbetering waarbij de wetlands binnendijks (totaal 3.500 hectaren) worden gekoppeld aan het Markermeer.
Onderbouwing: Veel draagvlak en grote ecologische bijdrage. Meekoppelkansen via nationaal park Nieuwland.
- 2. Laag-dynamisch riviermilieu.** Realiseren van de PAGW doelen bij de HWBP-projecten 'Meanderende Maas Ravenstein – Lith': reservering Rijksbudget van € 10 mln. uit PAGW en 'Dijkverlegging Paddenpol bij Zwolle-Olst': reservering Rijksbudget van € 4 mln. uit PAGW.
Doel: Het ontwikkelen van laag-dynamisch riviermilieu.
Onderbouwing: Maatregel met grote ecologische meerwaarde. Veel draagvlak en cofinanciering. Meekoppelen met HWBP-project voor het realiseren van de PAGW doelen in samenhang met IRM. Hiermee wordt het doel deels ingevuld.
- 3. Ecologische waterkwaliteit Friese IJsselmeerkust.** Reservering Rijksbudget van € 8 mln. uit PAGW.
Doel: Om natuur en ecologische waterkwaliteit te verbeteren worden achteroevers, ondiepe oeverzones en voorzieningen voor vismigratie aangelegd.
Onderbouwing: Groot ecologisch potentieel, koppelkans met project versterking Friese IJsselmeerkust, draagvlak en cofinanciering.
- 4. Waddengebied: verzachten van de randen**

2a. Realiseren PAGW doel bij dijkversterking Lauwersmeer-Vierhuizen: reservering Rijksbudget van € 10 mln. uit PAGW.
Doel: Versterken natuurlijke dynamiek en ontwikkelen gradiënten land-water en zout-zoet, gecombineerd met waterveiligheid.
Onderbouwing: Grote meerwaarde ecologie, draagvlak in en ruime cofinanciering door regio, snelle start mogelijk: realisatie vanaf circa 2023.

2b. Realiseren PAGW doel bij dijkversterking Koehool-Lauwersmeer: Reservering Rijksbudget van € 37,5 mln. uit PAGW.
Doel: ontwikkelen gradiënten land-water en zoet-zout, via middelen 1^e tranche bijgedragen aan verkenning.
Onderbouwing: Grote meerwaarde ecologie, uitvoering vanaf circa 2025. Draagvlak in regio. Bij de verkenning dienen mogelijkheden voor een koppeling met Holwerd aan Zee te worden onderzocht.
- 5. Binnendijkse slibsedimentatie/Groote Polder, fase 1 (Eems-Dollard) –** reservering Rijksbudget van € 10 mln. uit PAGW.
Doel: Praktijkproeven om slib uit het water te verwijderen zodat de troebelheid afneemt.
Onderbouwing: Ecologische meerwaarde, veel draagvlak, onderdeel van Eems-Dollard (ED) 2050, regiobijdrage 'in kind'.
- 6. Noord-Hollandse Markermeerkust.** Reservering Rijksbudget van € 20 mln. uit PAGW.
Doel: Serie kleinschalige projecten voor zowel achteroevers als natuurvriendelijke ondiepe oeverzones en voorzieningen voor vismigratie. Versterkt bestaande natuurwaarden en bestaande recreatieve voorzieningen.

Onderbouwing: Groot ecologisch potentieel. Veel meekoppelkansen (sluit aan op het project 'Ambitieprogramma Ruimtelijke Kwaliteit Kustzone Hoorn-Amsterdam' (APRK) van de Provincie Noord-Holland), waardoor grote mate van cofinanciering.

Ministerie van
Infrastructuur en
Waterstaat

Ons kenmerk

IENW/BSK-2019/227309

- 7. Wieringerhoek.** Reservering Rijksbudget van € 37,5 mln. uit PAGW.
Doel: Aanleg onderwaterlandschap met moerasoevers en ondiep water en versterken van de ecologische verbindingen met Waddenzee en Wieringermeerpolder. Het aan te leggen onderwaterlandschap zorgt ook voor een zoet-zout-zonering die helpt voorkomen dat zoutwater de innamepunten voor landbouw en drinkwater bereikt.
Onderbouwing: zeer grote ecologische bijdrage. Snelle start mogelijk. Draagt ook bij aan zoetwatervoorziening landbouw en drinkwater. Veel kansen voor cofinanciering, maar nog geen concrete toezeggingen.

- 8. (Meerkosten) Getij Grevelingen:** Reservering Rijksbudget van max € 20 mln. uit PAGW.
Onderbouwing: De 20 miljoen euro is een reservering en bestaat uit de rijksmiddelen voor het aanvullend benodigd projectbudget van ongeveer € 9,5 mln. (vanwege extra eisen voor klimaatrobustheid en mitigatie N2000), kosten voor o.m. monitoring, beheer en onderhoud en aanvullende apparaatskosten voor de verlengde verkenning en planuitwerking. Bij de bepaling van het bedrag voor extra projectbudget (ongeveer € 9,5mln.) is uitgegaan van een begin volgend jaar af te spreken regionale bijdrage.

- 9. Bijdrage duurzame visserij IJsselmeer** Reservering Rijksbudget van € 1,25 mln. uit PAGW.
Hierover bent u geïnformeerd met Kamerstuk 27 625, nr. 476.

- 10. (MIRT) Onderzoek en Verkenningen vervolg** (€ 5 mln)
Onderbouwing: Het is de ambitie om na uitvoering van de maatregelen uit deze brief ook andere maatregelen uit de Verkenning uit te voeren. Voor een efficiënte uitvoering is het zinvol al in de tweede tranche te starten met de hiervoor nodige onderzoeken.

Tweede tranche PAGW: wat doen we nu nog niet:

- 11. Sedimentbeheer Westerschelde:** projectkosten € 40 mln.
Onderbouwing: Regio en rijk werken momenteel aan een langetermijnperspectief voor de natuurontwikkeling van de Westerschelde. Die is naar verwachting in 2021 klaar. Aansluitend worden met de regio de afspraken geconcretiseerd over de maatregelen voor herstel van de natuur en verbetering van de ecologische waterkwaliteit.
- 12. Maatregelen Beheerautoriteit Wadden**
Onderbouwing: Naar verwachting is eind 2020 het integraal beheerplan voor de Waddenzee gereed. Dan wordt duidelijk welke aanvullende beheermaatregelen eventueel nodig zijn, hoe betrokken partijen het werk verdelen en wie welk deel van de kosten draagt.
- 13. Zandsuppletie Galgeplaat:** projectkosten € 30 mln.
Onderbouwing: Momenteel wordt de eerste zandsuppletie uit de MIRT-Verkenning Zandhonger Oosterschelde uitgevoerd (zandsuppletie Roggeplaat). Een volgende suppletie - op de Galgeplaat - is voorzien na 2025. Evaluatie van het project Roggeplaat is een bouwsteen voor de planuitwerking

voor Galgeplaat. Daarvan leren we waar, wanneer, hoe en hoeveel zand moet worden gesuppleerd.

**Ministerie van
Infrastructuur en
Waterstaat**

14. Marker Wadden fase 2: projectkosten € 90 mln.

Onderbouwing: Het succes van Markerwadden fase 1 vraagt om een vervolg. Toch kiezen we ervoor om eerst gelijkelijke overgangen tussen land en water te ontwikkelen (Oostvaardersoevers, Noord-Hollandse Markermeerkust) in plaats van via de aanleg van nieuw leefgebied zoals Markerwadden fase 2. Dit biedt de mogelijkheid om fase 1 te evalueren en met de uitkomsten hiervan de plannen voor fase 2 te optimaliseren.

Ons kenmerk

IENW/BSK-2019/227309

15. Bestrijden erosie zomer- en winterbed grote rivieren.

Onderbouwing: Integraal riviermanagement (IRM) is het kader waarbinnen we de uitvoering van projecten in het rivierengebied programmeren, ook voor het bestrijden van erosie. Het IRM is in ontwikkeling, de PAGW agendeert binnen IRM de opgave voor natuur en ecologische waterkwaliteit. Binnen lopende projecten, zoals het HWBP-programma, wordt - vooruitlopend op het IRM - reeds breder gekeken. De kansen bij projecten Dijkversterking Zwolle-Olst (Dijkverlegging Paddenpol) en Meanderende Maas zijn hiervan voorbeelden.

16. Getij Volkerak-Zoommeer: (projectkosten € 110 mln.)

Onderbouwing: Het project Getij Volkerak-Zoommeer programmeren we niet voor de tweede tranche vanwege de verdeeldheid over het toekomstperspectief van een zout Volkerak Zoommeer met getij en de noodzaak om eerst de alternatieve zoetwatervoorziening te realiseren.